

თურქულ და ქართულ ფრაზეოლოგიზმთა
შეპირისპირებითი ანალიზი

ქრისტინე ცინცაბაძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ქართული ფილოლოგიის დეპარტამენტის დოქტორანტი,
საქართველო, ბათუმი.

აბსტრაქტი.

ნაშრომში მოყვანილი ფრაზეოლოგიური ერთეულები აღებულია თურქულ ფრაზეოლოგიზმთა ლექსიკონებიდან (Türkçe Deyimler Sözlüğü). თურქეთისა და საქართველოს მეზობლობამ და მრავალმხრივ კავშირმა, თავისთავად გავლენა იქონია და კვალი დატოვა, როგორც ისტორიაში, ასევე ენაში, ამის დამადასტურებელია ნაშრომში მოყვანილი მაგალითების ჩამონათვალიც. ვინაიდან როგორც ქართულ ასევე თურქულ ენასაც დიდი ხნის ისტორია გააჩნია, რათქმაუნდა ამდენად მდიდარი და მრავალმხრივ საინტერესოა ფრაზეოლოგიზმებიც, რადგან ერთ ერთი განსაკუთრებული ადგილი უჭირავთ ენაში. ამ ორ ენას შორის არსებული მსგავსება ენობრივი კვლევისათვის ძალზედ საინტერესო და შრომატევადია, თანამედროვე ეპოქაში მეტად გავრცელებულია ლინგვოკულტურული კვლევები, რომელთაგანაც ერთ - ერთი მნიშვნელოვანი საკითხი სწორედ ფრაზეოლოგიური ერთეულებია. საკითხის ინტერესს ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა შეპირისპირებითი ანალიზის საფუძველზე მიღებული იდენტურობა ქმნის.

ფრაზეოლოგიზმებს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება კულტურის მხრივ, ვინაიდან თითოეული ფრაზეოლოგიზმის ჩამოყალიბებასა და დამკვიდრებას მისი ისტორია აქვს, ამასთანავე ხშირად ვხვდებით ისეთ ერთეულებს, რომელთა შემადგენელი სიტ-

ყვათა წყობა რელიგიურ და კონკრეტული ეთნოსის ტერმინოლოგიას შეიცავს.

თურქულ ქართული ფრაზეოლოგიზმების შეპირისპირებითა და მათი ანალიზით იკვეთება სამი სხვადასხვა ვარიანტი, ესენია: პირველი, იდენტური ფრაზეოლოგიზმები: რომელთა მნიშვნელობაც და სტრუქტურაც ერთმანეთის იდენტურია, მეორე, შესატყვისი ფრაზეოლოგიზმები: რომლებიც სტრუქტურულად და სიტყვათა მნიშვნელობებით ერთმანეთისაგაგ განსხვავდებიან თუმცა შესატყვისი მოგვეპოვება ქართულ ენაში და მესამე „უთარგმნელი“ ფრაზეოლოგიზმები: რომლის იდენტური და შესატყვისი ერთეულები არ მოგვეპოვება ჩვენს ენაში, ასეთ ერთეულებს ძირითადად რელიგიურ და ადათ-წესებზე დაყრდნობით ჩამოყალიბებული ფრაზეოლოგიზმები წარმოადგენენ.

სადიებო სიტყვები: ფრაზეოლოგიზმი; თურქული ენა; ქართული ენა; იდენტური; შესატყვისი; უთარგმნელი.

შესავალი.

ენის კულტურული თავისებურებები მკაფიოდ ჩანს მის კულტურულ ძეგლებში, ლიტერატურაში, კინოსა და სამოსშიც კი. კულტურული მენტალიტეტის შენახვა და გამოყენება სხვადასხვა დარგში არის შესაძლებელი, რაც შეეხება ჩვენს კვლევას, კულტურული თვისებების გამოვლინება ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში ვცადეთ. ფრაზეოლოგია მუდმივად ყურადღებისა და კვლევის ობიექტია, მიუხედავად იმისა, რომ ფრაზეოლოგიურ ერთეულებზე ძალიან ბევრი კვლევა არსებობს და დღემდე გრძელდება, ამოუწურავი და მეტად საინტერესოა მისი სხვადასხვა კუთხით კვლევა.

მეთოდი.

ემპირიული მასალისა და ფრაზეოლოგიზმთა ლექსიკონების ანალიზის საფუძველზე, მოვახდინეთ თურქული და ქართული ფრაზეოლოგიური ერთეულების შეპირისპირება, რის შედეგადაც გამოვლენილი იქნა მათი მსგავსება-განსხვავებულობა. ასევე კვლევის საფუძველზე განვსაზღვრეთ, ფრაზეოლოგიზმის როლი და მისი მნიშვნელობა თურქულსა და ქართულ ენებში.

შედეგები.

აღნიშნულმა კვლევამ მოგვცა შესაძლებლობა, სხვა მრავალ მსგავსებასთან ერთად, მოგვეძიებია და გაგვეანალიზებინა თურქული და ქართული ფრაზეოლოგიური ერთეულების მსგავსება და განსხვავებულობა ძველი დროიდან მოყოლებული დღემდე, თუ რა დოზითაა ამ ორ ენას შორის აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით იდენტურობა და შესატყვისობა. ანალიზის ფონზე მოცემული შედეგის მიზეზი ამ ორ ქვეყანასა და შესაბამისად ენებს შორის კულტურული ურთიერთობა შეიძლება დასახელდეს, რომელიც დღემდე აქტიურად გრძელდება.

დისკუსია.

კულტურათშორისმა ურთიერთობებმა, მეტად ხშირმა დამთხვევებმა და იდენტურობამ, მიმიყვანა ნაშრომში აღნიშნულ კვლევამდე, რათა შემეპირისპირებინა, თურქულ ენაში არსებული ფრაზეოლოგიზმების მნიშვნელობა ქართულ ფრაზეოლოგიზმებთან, განმესაზღვრა მათი მსგავსება განსხვავებულობა და გამოყენების არეალი. ინფორმაცია რომელიც გადმოცემულია ფრაზეოლოგიზმებში, მნიშვნელოვანია მსოფლიოს ენობრივ სურათში ლინგვოკულტურული გაერთიანებების, ნაციონალური თავისებურებების, მათი კულტურული სტერეოტიპების შესასწავლად.

ქართულ და თურქულ ენებზე არსებული კვლევების შედეგად, არ იკარგება მათი მრავალწლიანი ურთიერთობის კვალი, ეს ფაქტი გამოხატულია, როგორც სალექსიკონო მასალის ასევე მათი შეპირისპირების შედეგად მიღებული შედეგებით, სადაც ნათლად ჩანს ამ ორ ენის ძველი დროიდან მოყოლებული როგორც ისტორიული ასევე ენობრივი თავისებურებების მსგავსებები, ამ შემთხვევაში იგულისხმება ფრაზეოლოგიური ერთეულები. ქართულ-თურქული და თურქულ-ქართული ლექსიკონების ანალიზის შედეგად (მაგ: ე. მამულია 2006 წლის თურქულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი) მსგავსება დაახლოებით 50% აღწევს. ფრაზეოლოგიზმებში ნათლად ჩანს ამ კონკრეტული ეთნოსების ძველი კულტურა, ყოფა, კაცობრიობის აზრი და დამოკიდებულება ძველი დროიდან მოყოლებული დღემდე.

თურქულ ენაში ფრაზეოლოგიზმები გამოხატულია ტერმინ „Deyim“-ით, ხოლო ქართულ ენაში, ზოგან ფრაზეოლოგიზმი, ფრაზეოლოგიური ერთეული, ფრაზეოლოგიური შენაზარდი ან სულაც იდიომის სახელითაა მოცემული.

ენათმეცნიერი ოზბაი (Özbay, 2009), ფრაზეოლოგიზმს სოც-იუმის მხრიდან გათავისებულ ციტატებს უწოდებს, რომელსაც იყენებენ არა ძირითადი მნიშვნელობით, არამედ სილამაზისა და ხალისის გრძნობების გასამაფრებლად.

ფეიზა ჰეფილინგერის (Heçilingirler, 2018), მოსაზრებით, ფრაზეოლოგიზმი მინიმუმ ორი სიტყვის ერთმანეთთან შეკავშირებაა, რომელიც კარგავს ძირითად მნიშვნელობას და ქმნის აბსტრაქტულ კონცეფციას.

„ფრაზეოლოგიზმები ამა თუ იმ ენის მტკიცედ ჩამოყალიბებული გამონათქვამები, არამარტო ენის ლექსიკური ფონდის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილი და ექსპრესიულობის მისაღწევი საშუალებაა, არამედ ამაღლებს მეტყველების კულტურასაც“ (ცეცხლაძე, 2018: 5).

„ფრაზეოლოგიური ერთეულის განმასხვავებელი სხვა სიტყვათშეერთებისაგან ისაა, რომ პირველში შეიძლება ერთი სიტყვის მეორით შეცვლა. მის მნიშვნელობას განსაზღვრავს კონტექსტი. იდიომის ამოსავალი კი მაინც სემანტიკური ბუნდოვნებაა“ (შიოშვილი, 2006:134).

თურქულსა და ქართულ ენებს მეტად საინტერესო ენის განვითარების ეტაპების საკმაოდ ვრცელი ისტორია აქვს, ვინაიდან დიდი ყურადღება ეთმობოდა და თანამედროვე დროშიც ეთმობა, ენის განვითარებასა და მის სხვადასხვა მხრივ კვლევს.

როგორც აღვნიშნეთ თურქული და ქართული ფრაზეოლოგიზმებისას შეპირისპირებისას მივიღეთ სამი სხვადასხვა ვარიანტის ერთეულები:

იდენტური ფრაზეოლოგიზმები (მნიშვნელობაც და სტრუქტურაც ერთნაირია)

(ჩამონათვალი არ მოიცავს სრულ ვერსიას)

კაცად აქცია- Adam etti;

ფეხები უკან უკან რჩება- Ayakları geri geri gider;

თავის მოსაფხანად არ სცალია- Başını kaşımaya vakti yok;

ენა გადაყლაპა- *Dilini yuttu;*
 ენის წვერზე ადგას- *Dilinin ucundan oluyor;*
 ხელიდან წავიდა- *elden gitti;*
 ხელ- ფეხი შეკრული აქვს- *Elı ayağı bağlıdır;*
 გულიდან ამოღება- *Gönlünden çıkarmak;*
 ყურებამდე გაწითლება- *Kulaklarına kadar kızarmak;*
 გონების მოკრება- *Zihnini toplamak;*
 გასაგებ ენაზე საუბარი-*anladığı dille konuşmak;*
 ცხვირის წინ-*burnunun dibinde;*
 დანა პირს არ უხსნის-*bıçak açmamak;*
 ზურგის ქცევა-*sırt çevirmek;*
 ჭკუა დააკარგვინა-*Aklını başından almak;*
 ვირზე უკულმა შეჯდომა-*eşeğe ters bindirmek;*
 შვილო მენ გეუბნები,რძალო მენ გაიგონე-*kızım sana söylüyorum,gelinim sen anla;*
 კვლებზე ყოფნა-*diken üstünde durmak;*
 სულის მიცემა-*can vermek;*
 გულში შევიდა/ გულში ჩაუვარდა- *kalbine girdi/ kalbine düştü;*
 ბედი გაეხსნა/ ბედი ფეხთან მოვიდა- *kısmeti açıldı/ kısmeti ayağına geldi;*
 მარცხნიდან ადგა/ მარცხენა მხრიდან ადგა- *Solundan kalktı /Sol tarafından kalktı;*
 წაღმა უკულმა ლაპარაკი- *geri ileri konuşmak;*
 ფრაზეოლოგიურ ერთეულთა ჩამონათვალი რათქმაუნდა არ წარმოადგენს სრულ ვერსიას, რეალურად ამ ორ ენას შორის არსებული მსგავსი ერთეულების, რაოდენობა გაცილებით მეტია და რაც ყველაზე მთავარია დღემდე შემორჩენილია და გამოიყენება როგორც თურქულ ასევე ქართულ ენაში.
 რაც შეეხება შესატყვის ფრაზეოლოგიზმებს, მათი ჩამონათვალი შემდეგნაირად გამოიყურება:
Cehenneme kadar yolu var- *ჯოჯოხეთამდე აქვს გზა; ქართული-ჯანდაბამდე გზა ჰქონია;*
Devede kulak- *აქლემზე ყური; ქართული-ზღვაში წვეთი;*
Gözde kaş arasında- *თვალსა და წარბს შორის; ქართული-თვალს და ხელს შუა ;*

Ak mı kara mı, önüne düşünce görürsün-თეთრია თუ შავი, მაგას შემდეგში დაინახავ; ქართული-ურემი რომ გადატრიალდება, ვზა მერე გამოჩნდება;

Tası tarafı topladı-თასი და სავარცხელი აალაგა ქართული-გულა-ნაზადი აიკრა;

Çorbada tuzu bulunur -წვნიანში მისი მარილია; ქართული-საქმეში მისი ხელი ურევია;

Çukura düştü -ორმოში ჩავარდა; ქართული- მახეში გაება.

შესატყვისი ერთეულებს, ამ ორ ენას შორის მთარგმნელობით საქმიანობაში მნიშვნელოვან როლი აკისრია, ვინაიდან შესატყვისი ერთეულის არსებობა ხელს უწყობს ფრაზეოლოგიზმის სწორი ფორმით მნიშვნელობის გაგებასა და გამოყენებას. როგორც ვიცით ფრაზეოლოგიური ერთეულების შემადგენელი სიტყვების მნიშვნელობათა ჯამი არ უდრის მის მნიშვნელობას, აქედან გამომდინარე თურქული ენის მცოდნე ადამიანმა შეიძლება იცოდეს აღნიშნული ფრაზეოლოგიზმების ცალკეული სიტყვების მნიშვნელობები, მაგრამ არა თვით ფრაზეოლოგიზმის, ასეთ ვითარებაში შესატყვისი ერთეულებით ახსნა, მასში ჩადებული აზრის სწორი მნიშვნელობის გაგებამდე მიგვიყვანს.

რაც შეეხება შეპირისპირების შედეგად მიღებულ მესამე ვარიანტს ფრაზეოლოგიზმებისა, რომელსაც პირობითად „უთარგმნელი“ ფრაზეოლოგიზმები ვუწოდეთ, ძირითადად რელიგიური, ეროვნული და კულტურული ტერმინებისაგან ჩამოყალიბებული ერთეულებია, მათი თარგმანი, იდენტური ან შესატყვისის პოვნა სხვა ენაში შეუძლებელია, ასეთი ერთეულების თარგმნისას კულტურათშორისმა მედიატორმა თან უნდა დაურთოს განმარტება, კონკრეტული ფრაზეოლოგიზმის ჩამოყალიბებისა და მნიშვნელობის შესახებ.

მის სულზე ეხანს კითხულობს - (*Onun ruhuna ezan okuyor*) (მამულია, 2006:73). ეს ფრაზეოლოგიზმი, თურქი ხალხისათვის დამახასიათებელი ,რელიგიის, ისლამის ელემენტებითაა შედგენილი და ნიშნავს, საქმეს აფუჭებს, აზარალებს;

აბდესის მოშლა (*Abdesti bozmak*) რაც არასასიამოვნო სიტუაციაში საწყენი ამბების მოსმენას ნიშნავს. (აბდესი, ლოცვის დაწყებამდე, განბანვის რიტუალია);

შენ დარდი მარკო ფაშას უამბე (*Sen derdini Marko Paşaya anlat*), იგივეა რაც არავის ედარდები, შენი დარდი არავის აინტერესებს. (მარკო ფაშა ძველი დროის ცნობილი ექიმი ყოფილა, რომელიც პციენტების მკურნალობასთან ერთად, დიდი მოთმინებით გამოირჩეოდა, შეეძლო საათობით ესმინა, მათი გასაჭირის შესახებ და ყოველთვის ცდილობდა ყველას დახმარებას, აქედან დამკვირდა ეს ფრაზეოლოგიზმიც, თუ შენი გასაჭირი არავის ადარდებს, იტყვიან რომ მას მხოლოდ მარკო ფაშა მოისმენს);

აჰვეშის თხასავით თავს იქნევს (*Ahpeş keçi gibi kafasını sallıyor*), არაფერი გაეგება და ისე ეთანხმება (გადმოცემის თანახმად აჰვეში არაბი ენათმეცნიერი იყო, რომელმაც „თხას წერაკითხვა ასწავლა“.

ყადირის ღამეს დაბადებული (*Kadir gecesinde doğmuş*) (მამულია, 2006:179), ბედნიერ ვარსკვლავზე დაბადებული (ცნობების თანახმად, ყადირის ღამე ყველაზე ძვირფასი ღამეა მუსლიმთა სამყაროში, ამ დროს 4 ანგელოზი ჩამოდის დედამიწაზე და ყველანაირი კარგი და დადებითი ხდება);

მეჩეთი დანგრეულია, მაგრამ მიჰრაბი ადგილზეა (*Camî yıkılmış, fakat Mihrabi yerinde*), რაც არ უნდა დრო გავიდეს ისევ ისეთია, დრო ვერაფერს აკლებს, არ იცვლება (იტყვიან ისეთ ქალზეც, რომლის სილამაზე ასაკთან ერთად არ იცვლება და ისევ ისეთი ლამაზი რჩება);

ყვითელჩექმებიანი მეჰმეთ ალა (*sarı çizmeli mehmet ağa*), ვინაობა გაურკვეველი, უცნობ ადამიანზე ითქმის;

ჩაპანოღლუს აბდესის წყლის მსგავსი (*Çapanoğlunun abdest suyu gibi*) უგემური, შესახადავად ცუდი, არასწორად მომზადებული დასალევი;

(ჩაპანოღლუ ძველი დროის მხატვარი ყოფილა, რომელსაც ხელები ყოველთვის საღებავით ან მელანით ჰქონდა დასერილი, აბდესის ალების დროს (საჭიროა, ხელების, ფეხების და პირის დაბანა) მის თასში დარჩენილი წყალი ყოველთვის ამღვრეული ან შავი იყო, აქედან დაედო დასაბამი აღნიშნულ ფრაზეოლოგიზმსაც);

ედენი იპოვის (*Eden bulur ...*) ადრე თუ გვიან ჩადენილი ცუდი საქციელი არავის არ შერჩება დაუსჯელი;

(მონადირეობის მოყვარული, რამოდენიმე მონადირე შეკრებილან და წასულან სანადიროდ, მათგან ახალბედა ახალგაზრდა მონადირეს, სიჩქარეში შემთხვევით მეორე მონადირესთვის უსვრია. სხვა მონადირეებმა ბიჭი განზრახ გასროლაში დაადანაშაულეს და მისი დასჯა მოითხოვეს. სიკვდილისპირას მყოფ კაცს კი უთქვა: შეჩერდით! ეს ღმერთის სასჯელიაო, თავის დროზე მე მამამისი მოვკალი და მაშინ დამნაშავე ვერ იპოვეს, მაგრამ მოვიდა დრო და „ედენმა იპოვა სამყარო“).

ხელი ყურზე (Eli kulağında) - ახლო მომავალში მოსახვედრი რაიმე ამბავი, წუთი წუთზე მოსახვედრი რაიმე;

ძველი დროიდან, კარგი ხმის პატრონი ბილალე ეხანის კითხვას რომ დაიწყებდა, იქვე მყოფი ბავშვები, ხმაურობდნენ, ყველანაირი გზით ცდილობდნენ რომ გადაეფარათ ეხანის ხმა, ამ დროს ბილალს ხელეები ყურებთან მიუტანია და ისე დაუმთავრებია ეხანის კითხვა. იმ დროიდან მოყოლებული დღესაც ლოცვის დაწყებამდე ხელეებს ყურებთან მიუტანენ და რამოდენიმე წამში ეხანის იწყება;

ელიფი დაინახოს მერტეკი (საყრდენი ბოძი) ეგონება (Elifi görse, mertek sanmak) წერა-კითხვის უცოდინარ ადამიანზე გამოიყენება;

ელიფი არაბული ანბანის პირველი ასობგერაა, იწერება როგორც ჩვეულებრივი სწორი ხაზი, ხოლო მერტეკი(დირელი) ძველი სახლების, ქოხების ძირითად საყრდენ ბოძს ეწოდება, რომელიც ასევე სწორი ფორმისაა, წერა - კითხვის უცოდინარ ადამიანზე სწორად ამ ფრაზეოლოგიზმს გამოიყენებენ;

სახლი ახალი, კედელი ახალი, ჩემო საცერო შენ სად ჩამოგკიდო? (Ev yeni, duvar yeni, eleğim seni nerelere asayım?) ახალ გარემოში ახალი რაიმე ნივთის შეუთავსებლობა, წყობის შეცვლა;

მთელი ცხოვრების მანძილზე ქირაში მცხოვრებ ბებიას ბოლოს და ბოლოს ბინა უყიდია და იქ გადასულა საცხოვრებლად თავისივე ნივთებით, ყველაფერი რომ დაალაგა, ძველი საცერი შემორჩა ხელში, რომლის ჩამოსაკვიდად ახალი კედლის გახვრეტა დაენანა: სახლი ახალი, კედელი ახალი, ჩემო საცერო შენ სად ჩამოგკიდო;

ჰელვის თემაც ვიცი და ჰალვისაც (helva demesini de bilirim halva demesini de).

ერთი ადამიანი ჰელვას „ჰალვას“ ეძახდა, ერთი მეგობარი გაბრაზებულა და უთქვამს, უცხოელი ხომ არ ხარ, სხვების წინაშეც არასწორად იტყვი და იტყვიან რომ თურქი არ ხარო. გაბრაზებულა ეს კაცი და უთქვია, გააჩნია სიტუაციას ჰელვაც ვიცი და ჰალვაც როდის უნდა ვთქვაო;

განსხვავებულ ფრაზეოლოგიზმთა რიგს მეკუთვნება ქვემოთ მოცემული ფრაზეოლოგიზმებიც, რომელიც ისევ და ისევ კულტურის სხვაობის მანიშნებელია, გამოყენებული სიტყვების მნიშვნელობა, ხასიათი და ჩვეულება შესაძლებელია მხოლოდ კონკრეტულად ამ ენისათვის იყოს ამ მნიშვნელობით გასაგები;

თვალეზი სამკითხაო ქვასავით გაეხსნა (Gözleri fal taşı gibi açıldı) - გაცდა, თვალეზი შუბლზე აუვიდა (მამულია, 2006:249)

ისე უსმენს, როგორც ცხვარი სალამურს (Koyunun kaval dinlediği gibi dinliyor) - არაფერი ესმის, არაფერი გაეგება (მამულია, 2006: 205);

მეფურნის ნიჩაბივით ენა აქვს (Fırıncının küreği gibi uzun dili var)- გრძელი ენა აქვს (მამულია, 2006: 123);

თუთანაჭამ ბულბულს დაემსგავსა (Dut yemiş bülbüle dönme) - გაჩუმება, დადუმება (მამულია, 2006: 100);

რელიგიური და ეროვნული ტერმინებით შედგენილი ფრაზეოლოგიზმები ქართულ ენაშიც გაგვაჩნია, რომელიც მხოლოდ ჩვენი კულტურისა და ეთნოსისათვისაა გასაგები და მისახვედრი, მაგალითად როგორიცაა:

ადამის ჟამიდან - უხსოვარი დროიდან;

ადამის ჟამის - ძველის-ძველი;

ადამის შვილი - ადამიანი, ძე ხორციელი;

ადამის ხნის - დიდი ხნის, ძალზე მოხუცი; ძველებური;

აკვნის დარწვევა (რისამე) - წარმოშობა, ჩასახვა, აღმოცენება (რისამე);

ალილო და ხვალაო - ამასაც მალე ვნახავთ, ესეც მალე გამოჩნდება, (ალილო ძველისძველი სიმღერაა, რომელსაც შობის წინა ღამეს მისალოცად კარდაკარ სიარულის დროს ასრულებდნენ);

ამინ და კირიე-ელეისონ! - მორჩა და გათავდა! მეტი რაღა გინდათ?! (ბერძნულად კირიე-ელეისონ ნიშნავს: უფალო, შეგვიწყალებს);

ანგელოზმა ჩამოიარა - სიჩუმე ჩამოვარდა, სიჩუმეა, ხმას არავინ იღებს. ხალხის რწმენით ანგელოზები ამქვეყნად ღმერთის სხვადასხვა დავალების შესასრულებლად ჩამოდიან ზეციდან. სახლებს მაშინ ჩამოივლიან, როცა იქ სრული სიჩუმეა. ამიტომ, როცა სახლში ყველა უცებ დაჩუმდება, იტყვიან, ანგელოზმა ჩამოიარა;

არც მწვადი დაწვა, არც შამფური - ისე მოხერხებულად (ემმაკურად) გააკეთა საქმე, რომ არც ერთ მხარეს ავნო, არც მეორეს, არავის აწყენინა;

არც ღვინო, არც წყალი - უხეირო, უგერგილო. მაგ., უმცროსი რძლები ხომ არც წყალი იყვნენ და არც ღვინო (ბანოვანი);

აღდგომის გათენება/აღდგომის დღის მოსვლა/აღდგომის დღის გათენება - ძლიერ გახარება, აღფრთოვანება, შვების გრძნობა (რაიმე შემთხვევის გამო);

სამოთხის კარი გაეღო- ბედნიერი დღე გაუთენდა;

მამა აბრამის ბატკანი-უდანაშაულო, უბრალო;

განტევების ვაცი-თავდასხმის (ან თავდაცვის) ფორმა, როდესაც საკუთარი პრობლემები, ან უსიამოვნებანი სხვა რომელიმე ისეთ ადამიანს, ან ადამიანთა ჯგუფს ბრალდება, რომელთაც არ შეუძლიათ შესაბამისი წინააღმდეგობის გაწევა. როდესაც ადამიანთა რომელიმე ჯგუფი გრძნობს ხიფათს, მაგრამ არ შეუძლია მუქარის წყაროს მიმართ რეაგირება. ამიტომ ისინი სხვა, სუსტ, ან საზოგადოების მიერ ათვალისწინებულ, არაპოპულარულ ჯგუფს იღებენ სამიზნედ;

ოცდაათი ვერცხლი-ღალატისთვის გადახდილი გასამრჯელო;

პური ჩვენი არსობისა-არსებობისათვის აუცილებელი;

ბზობის ყვავივით გაქრა-უცებ გაქრა;

წითელ კვერცხს უგორებს - ყველაფერს უთმობს, ცდილობს ასიამოვნოს;

ნოეს კიდობანი - უზარმაზარი სათავსო შენობა (ნოეს კიდობანი - ხსნის სიმბოლოა. ანალოგიური თქმულებებით მდიდარია

ძველი აღმოსავლეთი. ნოე კეთილი პატრიარქი, ქალთა მოდგმის მხსნელი ბერიკაცი, იმედის სიმბოლო);

დასკვნა.

აღნიშნული კვლევა კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს თურქეთისა და საქართველოს მრავალწლიანი ურთიერთობის კვალს, რაც ყველაზე ნათლად ფრაზეოლოგიურ ერთეულებში იკვეთება. იდენტური ერთეულების რაოდენობა, ადასტურებს ამ ორი ენის მსგავსებას, ვინაიდან აღნიშნული მსგავსი ფრაზეოლოგიზმები ორივე ენაში ძველი დროიდან დღემდე გამოიყენება და დროთა სვლამ ვერ შეძლო მათი მივიწყება და ლექსიკონებიდან გაქრობა.

მიუხედავ იდენტური და შესატყვისი ფრაზეოლოგიზმებისა, რომლის დახმარებითაც, როგორც აღვნიშნეთ იოლდება თარგმნითი საქმიანობა, მრავლადაა განსხვავებული ფრაზეოლოგიზმებიც, რომელთა ჩამოყალიბებისა და ენაში დამკვიდრების საფუძველს კონკრეტული ეთნოსის რელიგია, კულტურა და ადათ-წესები განაპირობებს.

ენა მუდმივად მოძრავი ფენომენია, ფრაზეოლოგიზმების წარმოშობაც მუდმივი პროცესია, ეს დამოკიდებულია ქვეყნის ვითარებაზე, ცვლილებებზე, ვიცით რომ თითოეულ ფრაზეოლოგიზმს წარმოშობის და დამკვიდრების ისტორია აქვს, თუ რა სიტყვა კოდი და მნიშვნელობაა მასში ჩადებული. ენის განვითარების პროცესი დროსთან ერთად მომდინარეობს, მუდმივ ცვლილებებსა და სიახლეებს მოიცავს, აქედან გამომდინარე დროის დინებასთან ერთად მოცემული კვლევის შედეგები შეიძლება რადიკალურად შეიცვალოს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ცეცხლაძე, ნ. (2018). *ფრაზეოლოგიზმთა კვლევის ასპექტები*. თბილისი.

მამულია, ე. (2006). *თურქულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი*. თბილისი.

შიომვილი, თ. (2006). *პირი ხისკენ მიქნია... ქართული ხალხური წყევლა*. თბილისი.

ჯორბენაძე, ბ. (1997). *ენა და კულტურა*. თბილისი.

- Aksoy,Ö.A.(1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2*. İnkılâp Kitabevi. İstanbul.
- Aksoy,Ö.A. (2020). *Deyimler Sözlüğü 2*. İnkılap kitapevi yayınları. İstanbul.
- Hepçilingirler, F. (2018). *Türkçe Dilbilgisi. Kırmızı Kedi Yayınevi*. İstanbul.
- Parlatır, İ. (2008). *Deyimler. Yargı Yayınevi*. Ankara.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Beşinci Baskı. Ankara.
- Püsküllüoğlu, A. (2006). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara.
- TDK, TÜRKÇE SÖZLÜK. (2011). TDK Yayınları. Ankara.
- Özbay, M. Melanlıoğlu, D. (2009). *Türkçe Eğitiminde Deyimlerin Öğretme ve Öğrenme Süreci Bakımından Değerlendirilmesi*. Milli Eğitim Dergisi, S. 181 . s. (8-20).MEB Yayınları. Ankara.

REFERENCES:

- Tsetskhladze, N. (2018). *Frazeologizmta k'vlevis asp'ekt'ebi (Research aspects of phraseology)*, Tbilisi.
- Mamulia, E. (2006). *Turkul-Kartuli Frazeologiuri leksik'oni (Turkish-Georgian phraseological dictionary)*, Tbilisi.
- Shioshvili, T. (2006). *P'iri khisk'en miknia... Kartuli khalkhuri ts'qevla (Georgian folk curse)*, Tbilisi.
- Jorbenadze, B. (1997). *Ena da K'ult'ura (language and culture)*, Tbilisi;
- Aksoy,Ö.A.(1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1-2*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Aksoy,Ö.A.(2020). *Deyimler Sözlüğü 2*. İnkılap kitapevi yayınları. İstanbul.
- Hepçilingirler, F. (2018). *Türkçe Dilbilgisi. Kırmızı Kedi Yayınevi*. İstanbul.
- Parlatır, İ. (2008). *Deyimler. Yargı Yayınevi*. Ankara.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Beşinci Baskı. Ankara.
- Püsküllüoğlu, A. (2006). *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Ankara.
- TDK, TÜRKÇE SÖZLÜK. (2011). TDK Yayınları. Ankara;

Özby, M. Melanlıođlu, D. (2009). *Türkçe Eđitiminde Deyimlerin Öđretme ve Öđrenme Süreci Bakımından Deđerlendirilmesi*. Milli Eđitim Dergisi, S. 181 . s. (8-20).MEB Yayınları.Ankara.

Comparative analysis of Turkish and Georgian phraseology

Kristine Tsintsabadze

PhD student, The department of Georgian Philology,
Department of Georgian Philology,
Batumi Shota Rustaveli State University, Georgia.

Abstract.

Phraseological units given in the scientific work are taken from dictionaries of Turkish phraseology. In both history and language, Turkey-Georgia's neighborhood and the multifaceted relationship had an impact and left a mark itself, which is confirmed by the list of examples given in the scientific work. Since Georgian and Turkish languages have a long history, of course, the phraseologies are also so rich and interesting in many ways, because they hold one of the special places in the language. The similarity between these two languages is very interesting and time-consuming for linguistic research, in the modern era, linguistic and cultural studies are very widespread, and one of the important issues of which is phraseological units. The interest of the issue is the identity obtained based on the comparative analysis of phraseological units.

Phraseologies are of great importance in terms of culture, because the formation and establishment of each phraseology has its history. At the same time, we often come across such units whose composition of words contains religious and specific ethnic terminology.

By comparing Turkish-Georgian phraseology and their analysis, three different options are distinguished: First, identical phraseology: whose meaning and structure are identical to each other. Second, matching phraseologies: which are different from each other structurally and with the meanings of the words, but matching can be found in the Georgian language and the third, „Untranslated“ phraseologies: whose identical and matching units cannot be found in

our language, Such units are mainly represented by phraseological units based on religious and customs.

Keywords: phraseology; Turkish language; Georgian language; identical; matching; untranslated.